

завершальним етапом історичного процесу становлення палатівського руху на території нашої держави.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо зробити висновок, що формування системи палат на території сучасної України складалося з декількох етапів:

I етап – створення в 1848 році урядом Австро-Угорської імперії перших торгово-промислових палат у м. Львові та Чернівцях.

II етап – започаткування палатівського руху на території Російської імперії:

а) заснування в 1905 році Ради з'їздів представників біржової торгівлі та сільського господарства;

б) створення в 1911 році Російської експортної палати, а також її Південно-Західного відділення в м. Києві в 1912 році.

III етап – робота торгово-промислової палати у радянський період:

а) заснування в 1932 році на теренах СРСР Всесоюзної торгової палати із створенням у 1936 році Українського відділення у м. Харкові;

б) перетворення в 1972 році Всесоюзної торгової палати на Торгово-промислову палату СРСР із присвоєнням відповідного правового статусу її республіканським відділенням, в т.ч. українському.

IV етап – сучасний етап, започаткований із прийняттям 2 грудня 1997 року Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні».

Проведений аналіз усіх етапів розвитку палатівського руху на території нашої держави, починаючи від часів Австро-Угорської та Російської імперії і закінчуючи сучасним часом, свідчить, що правовий статус, функції, обов'язки та навіть сама назва торгово-промислових палат змінювались. Однак незмінною залишалась основна мета діяльності палат, а саме: робота в інтересах підприємців-членів ТПП, сприяння в розвитку їх експортної діяльності та встановленні зовнішньоекономічних зв'язків із зарубіжними партнерами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Торгово-промислова палата України. Минуле. Сьогодення. Погляд у майбутнє [історичний нарис]. – [за ред. С.П. Скрипченко]. – К.: ПФ «Оранта», 2002. – 260 с.
2. Сотніков В.Ф. Співдружність лідерів – 70 років: [історичний нарис] / В.Ф. Сотніков. – [за ред. В.І. Шамілова]. – Запоріжжя: Інтер-М, 2010. – 122 с.
3. Федотов В.И. Торгово-промышленные палаты. Ч. 1. История / В.И. Федотов; под ред. чл. – кор. РАН С.А. Смирнова. – Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2009. – 260 с.

УДК 35.073.6: 339.543.38 (477)

ПОНЯТТЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ ТИМЧАСОВОГО ВВЕЗЕННЯ І ТИМЧАСОВОГО ВИВЕЗЕННЯ

Назарова Я.Б., здобувач

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Стаття присвячена обґрунтуванню категорій «митний режим тимчасового ввезення», «митний режим тимчасового вивезення» із врахуванням генезису митного законодавства, міжнародних нормативно-правових актів та положень доктрини митного права.

Ключові слова: митний режим, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення.

Назарова Я.Б. ПОНЯТИЕ ТАМОЖЕННЫХ РЕЖИМОВ ВРЕМЕННОГО ВВОЗА И ВРЕМЕННОГО ВЫВОЗА / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Украина

Статья посвящена обоснованию категорий «таможенный режим временного ввоза», «таможенный режим временного вывоза» с учётом генезиса таможенного законодательства, международных нормативно-правовых актов и положений доктрины таможенного права.

Ключевые слова: таможенный режим, временный ввоз, временный вывоз.

Nazarova J.B. THE CONCEPT OF CUSTOMS REGIMES OF TEMPORARY IMPORT AND TEMPORARY EXPORT / National university «Law academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise», Ukraine

The article is devoted to the justification of the categories of «temporary import customs regime», «temporary export customs regime» with regard to the genesis of the customs laws, international laws and the provisions of the doctrine of customs law.

Key words: customs regime, temporary import, temporary export.

Оновлення митного законодавства в Україні у зв'язку із набуттям чинності Митним кодексом України спрямоване на удосконалення регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрощення та гармонізацію митних процедур під час переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон. Слід підкреслити і роль митниці в захисті державних інтересів як суб'єкта захисту економічних інтересів держави та національного товаровиробника. При цьому необхідно враховувати зміни в митному законодавстві Європейського Союзу, адже з 31 грудня 2010 року завершився перехідний період застосування правил надання попередньої інформації щодо безпеки товарів, встановлений Директивою ЄС №273/2009. Починаючи з 1 січня 2011 року вступають у дію зміни до митного Кодексу ЄС щодо надання інформації про безпеку. Вищевказане обумовлює особливе значення питань оптимізації митних процедур, особливо під час митного режиму тимчасового ввезення (вивезення), що також обумовлено приєднанням України до Конвенції про тимчасове ввезення від 26 червня 1990 р. у результаті прийняття Закону України від 24 березня 2004 р. № 1661– IV «Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення» [1].

Звернення до напрацювань у галузі митного права, суміжних галузевих юридичних наук, насамперед, адміністративного права, дозволяє вказати про те, що сутність митних режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення не була предметом поглибленого наукового пошуку. Вчені приділяли увагу переважно загальним проблемами митної політики та її реалізації митними органами (Д.В. Приймаченко), діяльності митної служби (Ю.Д. Кунев), теорії та практиці застосування норм митного права (В.Я. Настюк), забезпечення прав людини і громадянина, гарантіям їх реалізації в митних відносинах: Є.В. Додін, Ю.М. Дьомін, С.В. Ківалов, С.І. Пахомов, М.Г. Шульга та інші. Серед робіт російських дослідників слід відзначити, насамперед, дисертаційне дослідження А.Є. Татарінова, присвячене питанню правового регулювання митного режиму тимчасового ввезення [2]. Актуальність проблеми сутності митних режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення обумовлена зміною правового регулювання відповідних відносин митним законодавством України. Так, якщо звернутись до Митного кодексу України 1991 року, статтею 71 було регламентовано пропуск із метою тимчасового ввезення або тимчасового вивезення, який стосувався переважно регламентації строків такого ввезення або вивезення, а також особливостей ввезення легкових транспортних засобів. Було передбачене письмове зобов'язання про зворотне вивезення. У Митному кодексі України 2002 року статтею 119 було передбачено тимчасовий пропуск транспортних засобів на митну територію України, а статтею 185 серед видів митних режимів було зазначено про митний режим тимчасового ввезення (вивезення). У новому Митному кодексі України 2012 року (далі – МК) [3] митні режими тимчасового ввезення і вивезення виокремлені.

Першим кроком щодо характеристики митних режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення є обґрунтування відповідного понятійно-категоріального апарату, насамперед, базових категорій «митний режим тимчасового ввезення», «митний режим тимчасового вивезення». Виходячи із статті 70 МК, зазначені режими включені до переліку інших 14 митних режимів, які запроваджені в Україні.

Першим із виділених митних режимів названо режим тимчасового ввезення. Звернення до норм МК дозволяє вказати на статтю 103, у якій визначено норму-дефініцію «тимчасове ввезення». Тимчасовим ввезенням названо митний режим, відповідно до якого іноземні товари,

транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

У цій нормі-дефініції використовуються терміни «іноземні товари», «транспортні засоби комерційного призначення», «митні платежі», «реекспорт». Ці терміни розкриваються в статті 4 МК, де наведено значення термінів і понять, які вживаються в Кодексі. Так, іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно до пункту 61 цієї статті, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до цього Кодексу (п.15 ч.1 ст.4). Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення (п.56 ч.1 ст.4). Відповідно до п.27 ч.1 ст.4 МК, митними платежами визначено: а) мито; б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції). Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначені як не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини (п.13 ч.1 ст.4 МК). Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ч.1 ст.85 МК).

Вказуючи на підзаконні нормативно-правові акти, доцільно виділити Лист Державної митної служби України від 27.09.2011 р. № 11.1/2-15/13523-ЕП «Щодо оподаткування товарів в залежності від обраного митного режиму», який є чинним. У ньому визначено особливості оподаткування товарів під час тимчасового ввезення та зворотного вивезення після тимчасового ввезення, а також при тимчасовому вивезенні. При цьому формулювання визначення тимчасового ввезення (вивезення) здійснюється так, як передбачено статтею 204 Митного кодексу України 2002 р., який втратив чинність. Вказане означає необхідність оновлення відомчих нормативно-правових актів у зв'язку з прийняттям МК 2012 р.

Слід вказати про Рішення про Основи митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 [4], у якому в статті 16 вказано про 15 видів митних режимів, серед яких тимчасове ввезення (вивезення). Відповідно до статті 61 Основ тимчасове ввезення (вивезення) товарів – митний режим, при якому користування товарами на митній території держави або за її межами допускається з повним або частковим звільненням від митних зборів і податків, а також без застосування заходів економічної політики. Товари, що тимчасово ввозяться (вивозяться) – підлягають поверненню в незмінному стані, крім змін унаслідок природного зносу або зменшення при нормальних умовах транспортування і збереження. Важливою з позицій реалізації митних режимів тимчасового ввезення та тимчасового вивезення є норма статті 64 Основ, у якій встановлено відповідні терміни. Так, терміни тимчасового ввезення (вивезення) товарів встановлюються митним органом, виходячи з мети й обставин такого ввезення (вивезення), і не можуть перевищувати двох років. Для окремих категорій товарів національним законодавством можуть встановлюватися більш короткі або більш тривалі граничні терміни тимчасового ввезення (вивезення). Продовження зазначених термінів здійснюється митними органами в порядку, обумовленому національним законодавством.

Доцільно відзначити, що положення Основ митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 можуть бути враховані в частині, яка

стосується таких основних ознак вказаного митного режиму – звільнення повне або часткове від оподаткування та відсутність застосування заходів економічної політики, а також зобов'язання повернення товарів, транспортних засобів, які тимчасово ввозяться (вивозяться). Слід також вказати на відсутність в Основах митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 обмежень у переліку товарів, транспортних засобів щодо яких може бути застосований митний режим тимчасового ввезення (вивезення).

Конвенцією про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р., до якої Україна приєдналась 24.03.2004 р., згідно із Законом України від 24.03.2004 № 1661-IV «Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення» [5] визначено, що «тимчасове ввезення» означає митний режим, який дозволяє приймати на митну територію певні товари (у тому числі транспортні засоби), умовно звільнені від ввізного мита і податків, без застосування заборон чи обмежень економічного характеру на ввезення; такі товари (у тому числі транспортні засоби), мають ввозитися з визначеною метою і призначатися для подальшого вивезення у встановлений термін, та не піддаватися змінам, за винятком нормального зниження їхньої вартості (амортизації) внаслідок їхнього використання (п.а ч.1 ст.1 Конвенції).

Отже, визначення митного режиму тимчасового ввезення (вивезення) в міжнародних нормативно-правових актах не протирічить одне одному і закріплює його основні ознаки.

Звернення до приписів ч.1 ст.103 МК 2012 р., де визначено норму-дефініцію «тимчасове ввезення» дозволяє зазначити про громіздкість приписів та спірність термінів, які застосовуються. Зокрема, при формулюванні поняття митного режиму тимчасового ввезення доцільно врахувати те, що такий режим є одним із видів митних режимів. Крім того, використання терміна «умовно» щодо оподаткування сприймається неоднозначно та викликає застереження. Доцільно також визначити у окремій статті МК перелік товарів, транспортних засобів, щодо яких може бути застосований митний режим тимчасового ввезення. Головне, що має бути збережене при визначенні понять митних режимів тимчасового ввезення і тимчасового вивезення, – звільнення певних товарів, транспортних засобів від оподаткування, відсутність застосування заходів нетарифного регулювання, а також ознаку тимчасового характеру переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України в будь-який спосіб у відповідному напрямку. Це означає, що в режимі тимчасового ввезення товари, транспортні засоби не тільки можуть бути ввезені на певний строк, а й обов'язково повернені в незмінному стані, крім змін унаслідок природного зносу або зменшення при нормальних умовах транспортування і збереження. Стосовно вивезення, такі товари і транспортні засоби, які були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України, крім змінених унаслідок природного зносу або зменшених при нормальних умовах транспортування і збереження.

Вчені зазначають, що статус товарів, розміщених у режимі тимчасового ввезення (вивезення), а відповідно і зміст режиму, визначається тимчасовим характером перебування і використання такого товару на митній території України або поза нею [6, 132]. А.Є. Татарінов визначає зміст митного режиму тимчасового ввезення через вимогу повного або часткового звільнення тимчасово увезених товарів, транспортних засобів від сплати митних платежів, податків, а також застосування заходів економічного характеру [2, 8].

Стосовно митного режиму тимчасового вивезення слід вказати, що статтею 113 МК вказано, що тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

На відміну від визначення тимчасового ввезення статтею 103 МК, норма-дефініція «тимчасове вивезення» відрізняється тим, що в ній вказано, насамперед, про напрямок переміщення товарів, транспортних засобів через митну територію України, а також те, що відзначено українські товари, а не іноземні товари. Українськими визначено товари: а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, увезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не

перебувають у вільному обігу на митній території України; б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території; в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті "б", або з товарів, зазначених у підпунктах «а» і «б» цього пункту (п.64 ч.1 ст.4 МК). Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ст.77 МК).

Отже, *митний режим тимчасового ввезення* визначено як один із видів митних режимів, відповідно до якого визначені Митним кодексом України товари, транспортні засоби тимчасово ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Товари, транспортні засоби, які були тимчасово ввезені, підлягають поверненню в незмінному стані, крім змін унаслідок природного зносу або зменшення при нормальних умовах транспортування і збереження. *Митний режим тимчасового вивезення* також є одним із видів митних режимів, відповідно до якого визначені Митним кодексом України товари, транспортні засоби тимчасово вивозяться для конкретних цілей з митної території України з повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Товари, транспортні засоби, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України, крім змінених унаслідок природного зносу або зменшених при нормальних умовах транспортування і збереження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення: Закон України від 24 березня 2004 р. № 1661– IV // Відомості Верховної Ради України, 2004, № 29 (16.07.2004), ст. 371.
2. Татаринов А.Е. Правовое регулирование таможенного режима временного ввоза: дисс. к.ю.н.: спец. 12.00.14 «Административное право; финансовое право; информационное право» / Татаринов Андрей Евгеньевич; Саратовский государственный социально-экономический университет. – Саратов, 2006. – 270 с.
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Офіційний вісник України, 2012, № 32 (04.05.2012), ст. 1175.
4. Рішення про Основи митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995, єдиний реєстр.код 41440/2007 // Офіційний вісник України, 2007, № 85 (19.11.2007), ст. 3141.
5. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. Єдиний реєстр. Код 29980/2004 // Офіційний вісник України, 2004, № 36 (24.09.2004), ст. 2445.
6. Митне право України: навч. посібник / за заг. ред. В.В. Ченцова та Д.В. Приймаченка. – Вид. 2. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

УДК 342.9: 347.998.2

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Савченко А.І., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглядаються питання адміністративно-процесуальних правовідносин, правовий статус суб'єктів адміністративного процесу. Здійснено порівняльно-правовий аналіз теорії цивільного та